

УСТАНОВЧИЙ ДОКУМЕНТ ЯК ОДИН З ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Коваль Ольга Миколаївна,

к.ю.н, доцент,

доцент кафедри приватного та публічного права

Піка Анастасія Віталіївна,

студентка кафедри приватного та публічного права

Інституту права та сучасних технологій.

Київський національний університет

технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Установчий документ - це письмовий акт, який містить відомості про організацію, її цілі і завдання, правовий статус і порядок функціонування. Установчий документ є одним з обов'язкових елементів системи правового регулювання господарської діяльності, оскільки він визначає права і обов'язки суб'єктів господарювання, їх відносини з іншими учасниками ринку, державою і суспільством. Установчий документ також є підставою для державної реєстрації організації і надання їй статусу юридичної особи. Залежно від типу організації, її правовий статус визначає той чи інший пакет документів. Жодне підприємство не може існувати без паперів, що засвідчують факт його створення, принципи його роботи та інші суттєві аспекти функціонування [1]. Розглянемо, які існують види установчих документів, які використовуються в Україні, це: статут - це установчий документ, який визначає основні характеристики організації, її цілі, завдання, права та обов'язки учасників, порядок формування та компетенцію органів управління, порядок прийняття та виконання рішень, порядок зміни статуту та ліквідації організації. Статут є обов'язковим для таких організаційно-правових форм, як акціонерне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, кооператив, громадська організація,

благодійний фонд тощо. Статут складається засновниками або учасниками організації і затверджується загальними зборами або іншим уповноваженим органом. Статут підписується головою правління або іншим керівником організації і скріплюється печаткою. Статут реєструється в державному реєстраторі за місцем знаходження організації і набуває чинності з моменту його реєстрації. Зміни до статуту також підлягають реєстрації та оприлюдненню в порядку, встановленому законодавством [2]. Установчий договір - це установчий документ, який визначає умови створення організації, її мету, предмет і сферу діяльності, права та обов'язки засновників або учасників, порядок формування статутного капіталу, розподіл прибутків і збитків, порядок виходу або вступу нових учасників, порядок розпуску або реорганізації організації. Установчий договір є обов'язковим для таких організаційно-правових форм, як товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство тощо. Установчий договір складається всіма засновниками або учасниками організації і підписується ними. Установчий договір не підлягає державній реєстрації і має силу лише для сторін, які його підписали. Однак на підставі установчого договору складається статут організації, який реєструється в державному реєстраторі і набуває чинності з моменту його реєстрації. Зміни до установчого договору також повинні бути відображені в статуті організації і реєструватися в державному реєстраторі. Положення - це установчий документ, який визначає основні принципи діяльності організації, що не є комерційною, такої як державне підприємство, бюджетна установа, громадська організація тощо. Положення складається на підставі загальних положень, розроблених для організацій даного типу, і враховує специфіку конкретної організації. Положення затверджується вищим органом управління або засновником організації і підписується керівником організації. Положення реєструється в державному реєстраторі за місцем знаходження організації і набуває чинності з моменту його реєстрації. Зміни

до положення також підлягають реєстрації та оприлюдненню в порядку, встановленому законодавством [3, с. 91-96].

Установчі документи – це письмові акти, які визначають правовий статус організацій, їх цілі, завдання, права та обов’язки учасників, порядок управління та функціонування. Установчі документи можуть бути різних видів, залежно від типу та форми організації. Наприклад, для товариств з обмеженою або додатковою відповідальністю необхідними установчими документами є засновницький договір та статут, а для державних підприємств або бюджетних установ - лише положення. Не всі установчі документи підлягають реєстрації в Україні, тому що законодавство встановлює різні вимоги до їх оформлення та оприлюднення. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань” передбачає, що обов’язковою умовою набуття статусу юридичної особи є державна реєстрація статуту (положення) організації. Статут (положення) має містити всю необхідну інформацію про організацію, її цілі, завдання, права та обов’язки учасників, порядок управління та ліквідації. Статут (положення) публікується на офіційному сайті Мін’юсту і доступний для загального ознайомлення [4, с. 106-113].

Засновницький договір - це установчий документ, який визначає умови створення організації, її мету, предмет і сферу діяльності, права та обов’язки засновників або учасників, порядок формування статутного капіталу, розподіл прибутків і збитків, порядок виходу або вступу нових учасників, порядок розпуску або реорганізації організації. Засновницький договір не підлягає державній реєстрації і має силу лише для сторін, які його підписали. Засновницький договір не публікується і не доступний для загального ознайомлення. Засновницький договір може бути складений в одному примірнику або в кількох примірниках з однаковою юридичною силою. Таким чином, реєстрація установчих документів залежить від їх виду та функцій. Статут (положення) є обов’язковим для набуття статусу юридичної особи і повинен бути зареєстрований і оприлюднений. Засновницький

договір є додатковим для визначення умов спільної діяльності засновників і не підлягає реєстрації і оприлюдненню. Засновницький договір - це договір, за яким сторони зобов'язуються створити юридичну особу і визначають її правовий статус, а також свої права і обов'язки щодо неї. Засновницький договір відрізняється від звичайного договору тим, що він не тільки надає переваги третій стороні - новій юридичній особі, але й накладає на неї обмеження в інтересах засновників. Засновницький договір регулює корпоративні відносини між юридичною особою та її засновниками протягом усього терміну її існування. Засновницький договір починає діяти з моменту його підписання і припиняється лише при ліквідації юридичної особи. Юридична особа є суб'єктом права, який має свою назву, місцезнаходження, статутний фонд, органи управління та власну відповідальність. Установчими документами юридичної особи можуть бути статут, положення, засновницький договір або договір про заснування юридичної особи. Ці поняття не є тотожними і мають свої особливості та відмінності. Засновницький договір є установчим документом повного товариства і командитного товариства, які належать до організаційно-правових форм товариств без юридичної особи. Засновницький договір укладається між усіма засновниками товариства і має бути нотаріально посвідчений. Засновницький договір визначає назву товариства, мету його діяльності, розмір та склад статутного фонду, частку кожного засновника у статутному фонді та у прибутках і збитках товариства, порядок управління та розподілу повноважень між засновниками, правила вступу та виходу з товариства тощо. Засновницький договір є основою для виникнення прав і обов'язків засновників товариства і регулює їх взаємовідносини як учасників спільної господарської діяльності.

Договором про заснування юридичної особи називають договори, якими передбачено створення акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю або товариства з додатковою відповідальністю. Це організаційно-правових форм товариств з юридичною особою. Договором

про заснування юридичної особи засновники визначають порядок своєї спільної діяльності щодо створення нового суб'єкта права, умови внесення внесків до статутного фонду, розмір та склад органів управління та контролю, а також інші питання, пов'язані з заснуванням юридичної особи. Договір про заснування юридичної особи не вважається установчим документом юридичної особи. Установчим документом юридичної особи є статут, який затверджується засновниками після укладення договору про заснування юридичної особи. Договір про заснування юридичної особи має характер договору про спільну діяльність і припиняється після державної реєстрації юридичної особи. Таким чином, засновницький договір і договір про заснування юридичної особи є різними за своїм предметом, змістом та правовими наслідками. Засновницький договір є установчим документом товариств без юридичної особи і регулює взаємовідносини засновників як учасників спільної господарської діяльності. Крім того, засновницький договір за своєю природою є оплатною угодою, а договір про заснування юридичної особи - безоплатною [5, с. 90-94].

Установчі документи мають певну структуру та зміст, які визначаються законодавством та внутрішніми правилами організації. Зазвичай установчі документи складаються з таких розділів: Загальні положення: в цьому розділі вказуються повна та скорочена назва організації, її організаційно-правова форма, місцезнаходження, мета, предмет і сфера діяльності, повноваження та обов'язки організації, її взаємодія з іншими суб'єктами господарювання, державою і суспільством. Статутний капітал: в цьому розділі вказуються розмір і склад статутного капіталу організації, порядок його формування, збільшення і зменшення, права і обов'язки учасників щодо внесків до статутного капіталу, порядок розподілу прибутків і збитків між учасниками. Органи управління: в цьому розділі вказуються назви і компетенція органів управління організації, їх склад і порядок обрання (призначення), строк і порядок повноважень, правила прийняття і виконання рішень, відповідальність за порушення статуту або законодавства. Порядок зміни і

ліквідації: в цьому розділі вказуються умови і процедура зміни або ліквідації організації, права і обов'язки учасників у цих процесах, порядок розрахунків з кредиторами і боржниками, призначення ліквідаційної комісії або ліквідатора, порядок розподілу майна після ліквідації.

Отже, виходячи з вищесказаного, установчі документи – це правова основа організації, яка визначає її назву, форму, мету, сферу, повноваження та взаємодію з іншими суб'єктами. Установчі документи складаються з чотирьох розділів: загальні положення: чому і як працює організація; статутний капітал: скільки, як і з кого складається фінансова основа організації, як вона розподіляє прибутки і збитки; органи управління: які, що і кого контролюють органи управління організації, як вони формуються, функціонують і відповідають; порядок зміни і ліквідації: коли, як і за чийми рішеннями може бути змінена або ліквідована організація, як вона розраховується з боржниками і кредиторами, як розподіляється її майно [6, с. 18].

Установчі документи повинні бути складені враховуючи законодавство, організаційну структуру та стратегічну візію організації. Вони повинні бути погоджені, затверджені, оформлені, перекладені, нотаризовані, зареєстровані та оприлюднені в установленому порядку. Вони повинні сприяти ефективності, прозорості, відповідальності, інноваційності та конкурентоспроможності організації. Установчі документи є не тільки юридичною, але й соціальною величиною. Вони висловлюють ідею, ціль і сенс існування організації.

Список використаних джерел:

1. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.

2. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 49. Ст. 682.

3. Гриневич І.В. Установчі документи як елемент системи правового регулювання господарської діяльності. *Право України*. 2010. № 9. 290 с.

4. Ковальчук О.В. Установчі документи як засоби ідентифікації юридичних осіб. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2012. № 4. 236 с.

5. Мельник О.В., Шевченко О.В., Шевченко В.О. Правове регулювання установчих документів суб'єктів господарювання в Україні. *Право і безпека*. 2015. № 4 (59). 424 с.

6. Ем В.С., Козлова Н.В. Договір простого товариства. *Законодавство*. 2003. № 9. 210 с.